

STUDIJUOJANČIŲJŲ POREIKIAI E. STUDIJOMS LIETUVOS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE

Jūratė Urbonienė, Vitalija Bartuševičienė, Rūta Puidokaitė - Savickienė

*Utenos kolegija, Verslo ir technologijų fakultetas
Maironio g. 18, Utena*

Anotacija

Straipsnyje analizuojami empirinio tyrimo rezultatai, leidę identifikuoti studijuojančiųjų poreikius e. studijoms Lietuvos aukštosiose mokyklose. E. studijos tampa ypač svarbios didesnei visuomenės daliai tobulinant savo žinias, įgūdžius, įgyjant išsilavinimą, profesinę kvalifikaciją, atitinkančią šiuolaikinių technologijų, kultūros bei asmeninių gebėjimų lygį ir sudarant sąlygas mokytis visą gyvenimą. Šią tendenciją atliepiančios aukštosios mokyklos nuosekliai plėtoja e. studijas, siūlydamos studijuoti atskirus studijų programų dalykus, kvalifikacijos tobulinimo ir kitus kursus suaugusiems. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad dauguma studentų turi poreikį e. studijoms ir ateityje šis poreikis auga. Studentams aktualu studijuojant derinti darbą, šeimą ir studijas, mokytis patogiu laiku, patogioje vietoje, individualiai priimtiniu būdu, nuotolinio mokymosi turinį pasiekti įvairiomis IT priemonėmis ir naudoti įvairiomis formomis – skaitymui, klausymui, žiūrėjimui, gauti grįžtamąjį ryšį. Tačiau tiek moksliniame diskurse, tiek tyrimo rezultatuose matyti, kad e. studijos ir mokymasis pasižymi ne tik teigiamomis savybėmis, bet ir tam tikromis grėsmėmis – tiesioginio bendravimo su dėstytoju ir kitais besimokančiais trūkumu, mokymosi motyvacijos sumažėjimu, technologijų pažeidžiamumu, nepakankamu dėstytojų pasirengimu dirbti su nuotoliniais studentais ir kt.

Reikšminiai žodžiai: e. studijos, e. mokymasis.

Įvadas

Globalizacijos epochoje spartus technologijų vystymasis, intensyvi poreikių darbuotojų kvalifikacijoms kaita ir net profesijų kaita, kelia naujos kokybės reikalavimus ir aukštosioms mokykloms. Ypač auga mokymosi visą gyvenimą svarba, lankstesnių, įvairesnių aukštojo išsilavinimo įgijimo formų poreikis. Mokymasis, anot M. Castellso (2005), yra procesas, kurio metu žmonės – t. y. būsimoji darbo jėga – įgyja gebėjimą nuolat atnaujinti įgūdžius, reikalingus tam tikroms užduotims atlikti ir naudotis šaltiniais, reikalingais šiems įgūdžiams įsisavinti. Pasaulinio žiniatinklio atsiradimas sužlugdė – informacijos požiūriu – pačią keliavimo (ir „atstumo“, kurį reikia įveikti) sampratą (Baumanas, 2002). Jo dėka, didelis informacijos kiekis tampa prieinamas įvairiais formatais ir gali būti pateiktas nepriklausomai nuo vietos ir laiko, bei pritaikomas pagal atskirų asmenų poreikius. Visa tai sudaro prielaidas iš esmės keistis darbo, žmonių gyvenimo ir bendravimo būdai.

Spartus technologijų vystymasis ir skverbimasis į įvairias gyvenimo sritis ir į žmogaus kasdienybę, kada išmanusis įrenginys ar kompiuteris jau tampa kiekvienos šeimos būtinybe. Didėjantys emigracijos mastai bei žmonių judumas, nuolatinis kvalifikacijos tobulinimo, siekiant atliepti skaitmeninio amžiaus darbo rinkos diktuojamus reikalavimus, poreikis verčia ieškoti neįprastų mokymo ir mokymosi būdų. Vis labiau tampa aktualu, kad tie mokymo bei mokymosi būdai leistų reikiamas kompetencijas įgyti patogiai (kiekvienam tinkamoje vietoje ir tinkamu laiku), kaip galima greitai ir kokybiškai ir nebūtinai esant aplinkybei, kai mokantysis ir besimokantysis yra vienoje mokymosi patalpoje. Technologijomis grindžiamo mokymo (-si) samprata reikšmingai pakeitė dominuojančias praktikas, įvedė naujas inovacijas, pakeitė ir tebekeičia mokymosi paslaugų formas.

Itin aktualus pastaruoju metu tampa ir mokymosi turinio atvėrimo klausimas. Mokymo institucijų atsivėrimas – didžiulis iššūkis, kuris nėra iki galo suvoktas nei švietimo politikos, nei aukštojo mokslo institucijų, nei dėstytojų lygmenyje. Švietimo ir mokymosi paslaugų atvėrimas yra tiesiogiai susijęs su technologijų integracija, lankstumu, įtraukiu švietimu, pasiekiamumu, socialine atsakomybe, tikslinių grupių poreikius atliepiančiu švietimu, kokybės užtikrinimu ir kt. Žvelgiant į tai, kaip į aukštojo mokslo institucijos priėmė atvirą internetinį mokymąsi, galime pastebėti, kad pastaruoju metu vis daugiau tyrimų ir tyrimų iniciatyvų yra sutelkta į mokymo programų kūrimo analizę. Kai kurios aukštosios mokyklos daugiausia dėmesio skiria naujų arba iš dalies keičiančių esamas mokymo programas kūrimui, į jas integruodamos kai kuriuos skaitmeninio mokymosi elementus. Nuotolinis mokymasis yra ypač svarbus aukštojo mokslo įstaigų progresavimui, nes tai yra švietimo modelio dalis. Naujausiose mokslinėse publikacijose galima rasti tyrimų rezultatų, kalbančių apie technologijų integravimo į studijų procesą ypatumus (Hoadley, 2012; Kovanovic ir kt., 2018) ir įvairius naujovių diegimo būdus (Bates, 2014; St Clair ir kt., 2015).

Europos Komisija ir UNESCO šiuo metu visame pasaulyje skatina švietimo išteklių atvėrimą visuomenei – suteikiant prieigą prie šių išteklių visiems norintiems, jų naudojimą mokymui, švietimui, kultūrai. Vienas tokio atvėrimo „įrankių“ yra mobiliosios technologijos, kurios taip pat sparčiai skverbiasi į mokymą ir mokymąsi. Toks mokymas (-is) dar vadinamas „mokymusi einant“ arba turint „mokytoją kišenėje“. Prijungimas savo studentų prie mokymosi išteklių, vaizdo ar garso paskaitų tampa XXI a. mokymusi. Požiūris „*Paslėpti, kad nepasinaudotų*“, keičiasi į kitą – „*Padaryti pasiekiamą, kad pamatytų jo būtinumą*“. Pastebėtina, kad minėtų visuomenės iššūkių pasekoje keičiasi ir pažangesnių mokslo įstaigų požiūris į nuosavą turinį. Vykdydamas projektą *OpenCourseWare*, Masačusetso technologijų universitetas jau 2001 m. atvėrė daugiau nei 2000 mokomųjų kursų. Tam reikšmingai pasitarnavo atvira licencija naudoti medžiagą, leidžianti ją kopijuoti, platinti ir modifikuoti. Laisvą prieigą prie savo mokymosi išteklių suteikia lyderiaujančias pozicijas pasauliniame reitinge užimantys universitetai: Jeilio universitetas (JAV), Prinstono (JAV), Harvardo universitetas (JAV), Masačusetso technologijų institutas (JAV), Notingamo universitetas (JK), Nagojos universitetas (Japonija) ir kt. Pažymėtina tai, kad ištekliai, viešinami universitetų portaluose, yra recenzuojami, taip užtikrinama jų aukšta kokybė ir atitiktis šiuolaikiniam mokslo lygiui ir švietimo metodikoms.

Tuo tarpu Lietuva, nors ir pirmauja pasaulyje pagal interneto ryšio prieinamumą, greitį ir kokybę, tačiau turinio pasiūla internete yra minimali, ypač kalbant apie švietimo paslaugas.

Tyrimo problema. Kaip Lietuvos aukštosios mokyklos atliepia ir tenkina studijuojančiųjų poreikius mokytis nuotoliniu būdu, ir kokiomis kryptimis nuotolinis mokymas turėtų būti tobulinamas?

Tyrimo tikslas – ištirti e. studijų situaciją Lietuvos aukštosiose mokyklose, identifikuojant studijuojančiųjų poreikius e. studijoms.

Tyrimo objektas – e. studijos aukštosiose mokyklose. *Tyrimo kontekste e. studijos suprantamos kaip formalios studijos realizuojamos nuotoliniu būdu pasitelkiant informacinės komunikacinės technologijas (IKT)*

Rengiant straipsnį taikyti tyrimo metodai:

Teoriniai – mokslinės literatūros analizė, siekiant išsiaiškinti e. studijų tyrimų mokslinę problematiką, įvairovę ir dinamiką.

Empiriniai – nuotoliniu ir tradiciniu būdu studijuojančių studentų internetinė anketinė apklausa.

Statistiniai – Empirinio tyrimo duomenų statistinė analizė, kuri atlikta SPSS 25.0 (*Statistical Package for the Social Sciences*) programiniu paketu, grafiniam tyrimo rezultatų vaizdavimui naudota MS Office 365.

Tyrimas atliktas finansuojant Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai.

Tyrimo metodologijos pagrindimas

Tyrimas atliktas 2018 m. spalio – lapkričio mėnesiais. Jo metu apklausti Lietuvos aukštųjų mokyklų – Utenos, Alytaus, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių valstybinės, Vilniaus, Klaipėdos

valstybinės kolegijų bei Mykolo Romerio Aleksandro Stulginskio, Vytauto Didžiojo, Kauno technologijos ir Vilniaus universitetų – studentai. Tyrimo imtis: 463 nuotoliniu būdu studijuojančių studentų, 552 atsitiktinai atrinkti įvairių studijų kryptių grupių studentų, nestudijuojančių nuotoliniu būdu – iš viso 1015 studentų.

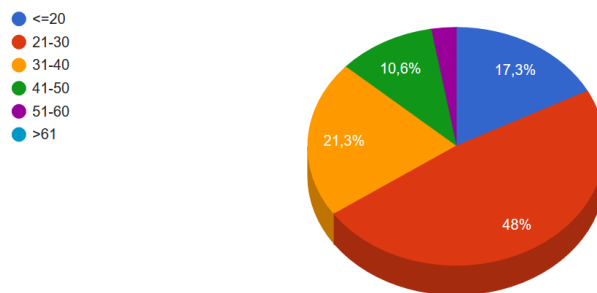
Tyrimo instrumentas: Tyrimui atlikti buvo parengta struktūruota mišraus tipo anketa. Loginę klausimyno struktūrą sudaro 5 pagrindiniai klausimų blokai: Demografinis (lytis, amžius, studijuojama studijų programa, studijų pakopa, studijų kryptis ir kt.); Motyvacijos mokytis nuotoliniu būdu; Poreikių (turiniui, technologijoms, aplinkai, organizavimo metodikai, tvarkaraščiui, vertinimui); Studijuojančiųjų lūkesčių ir E. studijų grėsmių. Anketoje didžioji dauguma klausimų yra uždari, į juos atsakydami respondentai galėjo pasirinkti vieną iš galimų atsakymų. Anketoje buvo pateikti 2 atviri klausimai, į kuriuos atsakydami respondentai turėjo galimybę įrašyti savo nuomonę. Instrumento sudarymo matrica pateikta 1-oje lentelėje.

1 lentelė. Studentų nuomonės tyrimo instrumento sandara

Tyrimo sritis	Turinys ir siekiniai
Motyvacija mokytis nuotoliniu būdu	Siekiami atskleisti, kodėl besimokantieji renkasi ar nesirenka studijuoti nuotoliniu būdu.
Technologijų ir mokymo (-si) veiklų, studijų organizavimo būdų naudojimas ir poreikiai jiems	Siekiami nustatyti, kokie yra besimokančiųjų poreikiai nuotolinių studijų turiniui, technologijoms, aplinkai, organizavimo metodams, tvarkaraščiams ir vertinimui.
Studijuojančiųjų lūkesčiai	Siekiami nustatyti, ko besimokantieji tikisi iš e. studijų arba nuotolinio mokymosi kursų.
E. studijų numatomi neigiami aspektai	Aiškinamasi besimokančiųjų nuomonė apie e. studijų arba nuotolinio mokymosi grėsmes.

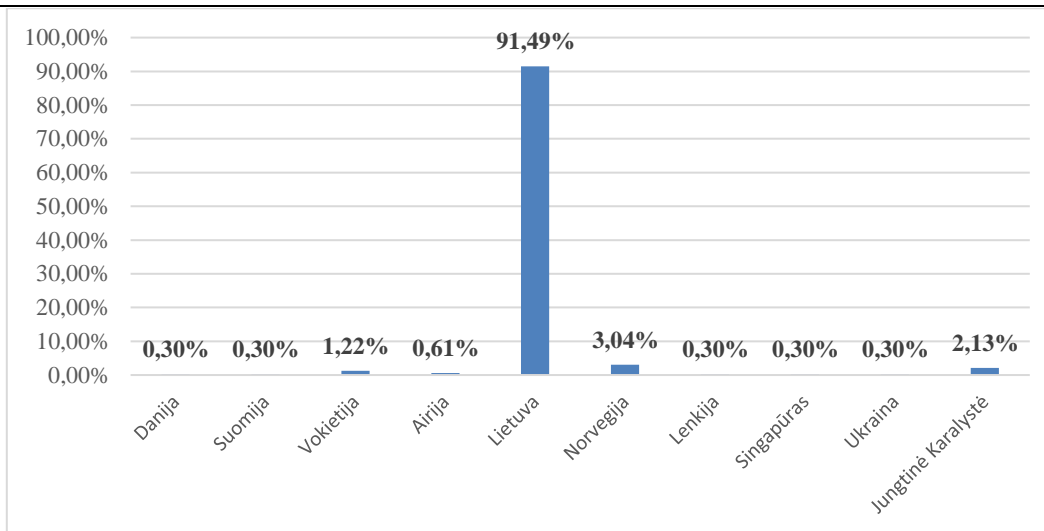
Tyrimo rezultatai

Respondentų demografinės charakteristikos. Didžioji dalis tyrime dalyvavusių studentų buvo moterys (76 proc.) ir nedidelę dalį (24 proc.) sudarė vyrai. Apie pusę respondentų (studentų) buvo 21-30 metų (48 proc.), 31-40 metų grupę sudarė 21,3 proc., iki 20 metų – 17,3 proc., 41-50 metų 10,6 proc. (1 pav.).

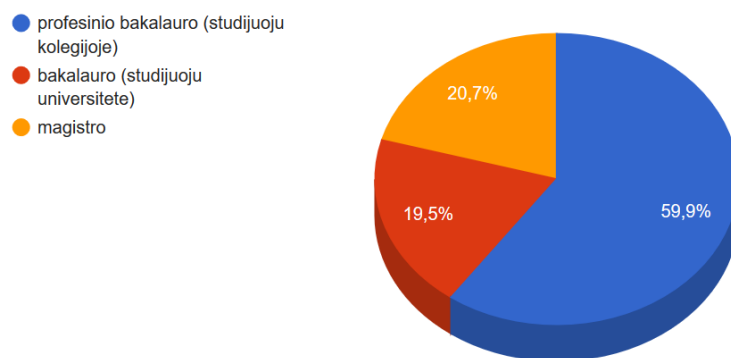
1 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (proc.)

Dauguma respondentų (studentų) gyvena Lietuvoje (virš 91 proc.), likusi dalis gyvena Norvegijoje (3 proc.), Jungtinėje karalystėje (2 proc.), Danijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Airijoje, Lenkijoje, Ukrainoje (2 pav.)

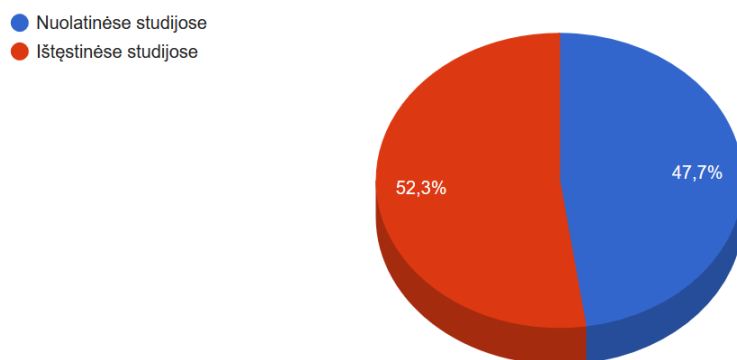
2 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą (šali)

Daugiau negu pusė (59,9 proc.) apklaustųjų studentų paminėjo, kad studijuoja kolegijoje, likusi dalis – universitete (bakalauro ir magistro studijos) (3 pav.).

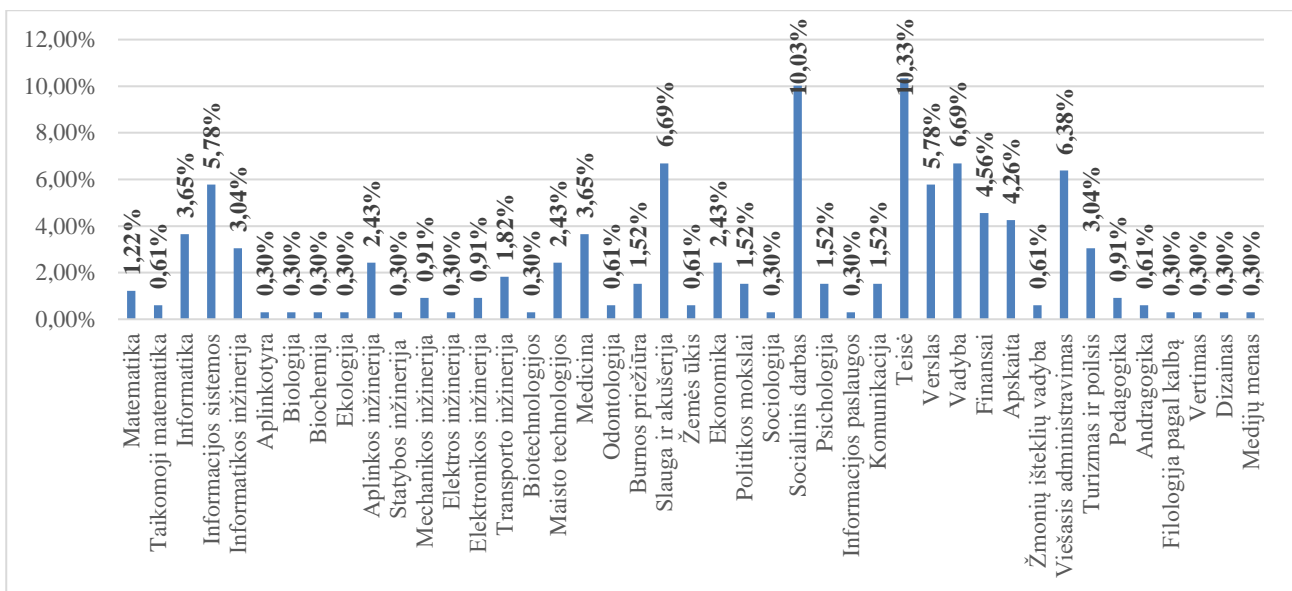
3 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal aukštosios mokyklos tipą

E. studijos šiuo metu aukštosiose mokyklose siūlomos tiek nuolatinių, tiek iššęstinių studijų studentams. Kiek daugiau negu pusė apklaustųjų (52,3 proc.) buvo iššęstinių studijų studentai (4 pav.).

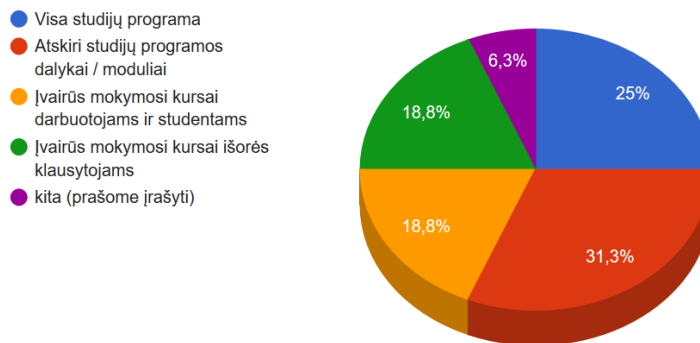
4 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal studijų formą

Respondentų (studentų) pasiskirstymas pagal studijų kryptis, pateiktas 5 pav., rodo, kad tyrime dalyvavo studentai, beveik iš visų studijų krypčių. Nors respondentų „išsibarstymas“ kryptyse gana didelis, jis iš esmės atspindi realų Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų pasiskirstymą studijų kryptyse.

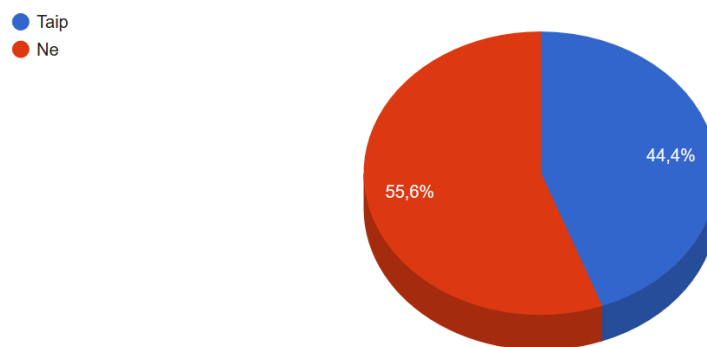
5 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal studijų kryptį, kurioje studijuoja

E. studijų pasiūla ir studentų motyvacija mokytis nuotoliniu būdu. Aukštosiose mokyklose yra parengti e. studijas reglamentuojantys dokumentai, tokie kaip Nuotolinių studijų organizavimo tvarka, Nuotolinių studijų kursų akreditavimo tvarka, Studijų reglamentas. Šie dokumentai leidžia aiškiai apibrėžti e. studijų ir nuotolinio mokymosi procesą, procedūras ir pan., taip pat sudaro prielaidas nuotolinio mokymosi kokybei užtikrinti. Studijų kokybės siekti padeda ir siūlomų nuotolinių kursų akreditavimas. Šiuo metu aukštosiose mokyklose nėra privalomas visų nuotolinių studijų kursų akreditavimas, tačiau didžiosios dalies kursų dėstytojų pageidavimu jie yra akredituojami. Analizuojant tai, kas aukštosiose mokyklose šiuo metu yra siūloma studijuoti nuotoliniu būdu, galima matyti, jog daugiausiai siūlomi atskiri studijų programos dalykai arba moduliai, taip pat visa studijų programa, įvairūs mokymosi kursai darbuotojams ir studentams (6 pav.) bei kursai išorės klausytojams.

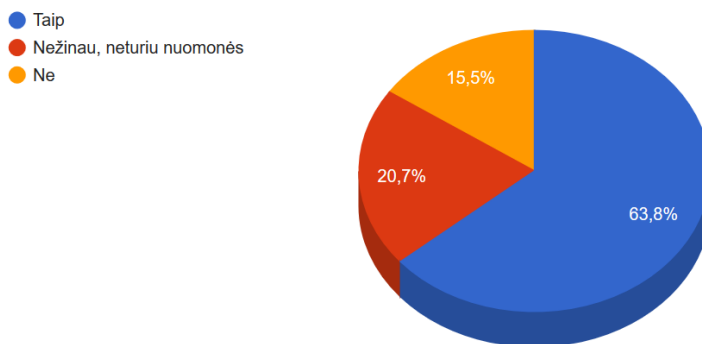
6 pav. Aukštųjų mokyklų siūlomi e. studijų arba nuotolinio mokymo produktai

Mažiau negu pusė apklaustųjų studentų (44,4 proc.) įvardino, kad turi patirties studijuojant nuotoliniu būdu (7 pav.).

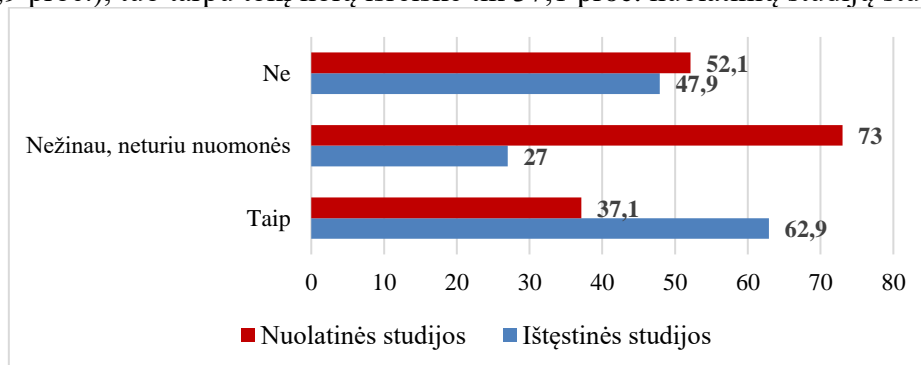
7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal e. studijų arba mokymosi nuotoliniu būdu patirtį

Nuotoliniu būdu studijuoja įvairių studijų formų (nuolatinių bei iššęstinių), įvairios socialinės padėties (dirbantys, mažus vaikus auginantys, negalią turintys) bei gyvenamosios vietos studentai (Lietuvoje bei užsienyje gyvenantys). Taip pat, e. mokymosi kursus studentai renkasi pagal dėstytojo rekomendaciją ar nurodymą, ir tai priklauso nuo dėstytojo, dalyko, studento galimybių lankyti paskaitas ir kt. Daugiau negu pusė apklaustų studentų (63,8 proc.) norėtų studijuoti nuotoliniu būdu, dalis neturi nuomonės (20,7 proc.) ir 15,5 proc. nenorėtų studijuoti tokiu būdu (8 pav.). Kadangi daugiau negu pusė apklaustųjų neturi nuotolinio mokymosi patirties, bet atsakė, kad rinktųsi nuotolinių ar mišrią studijų formą.

8 pav. Respondentų atsakymų, ar jie pageidautų, kad studijų programa, kurią studijuoja, būtų vykdoma nuotoliniu būdu, pasiskirstymas

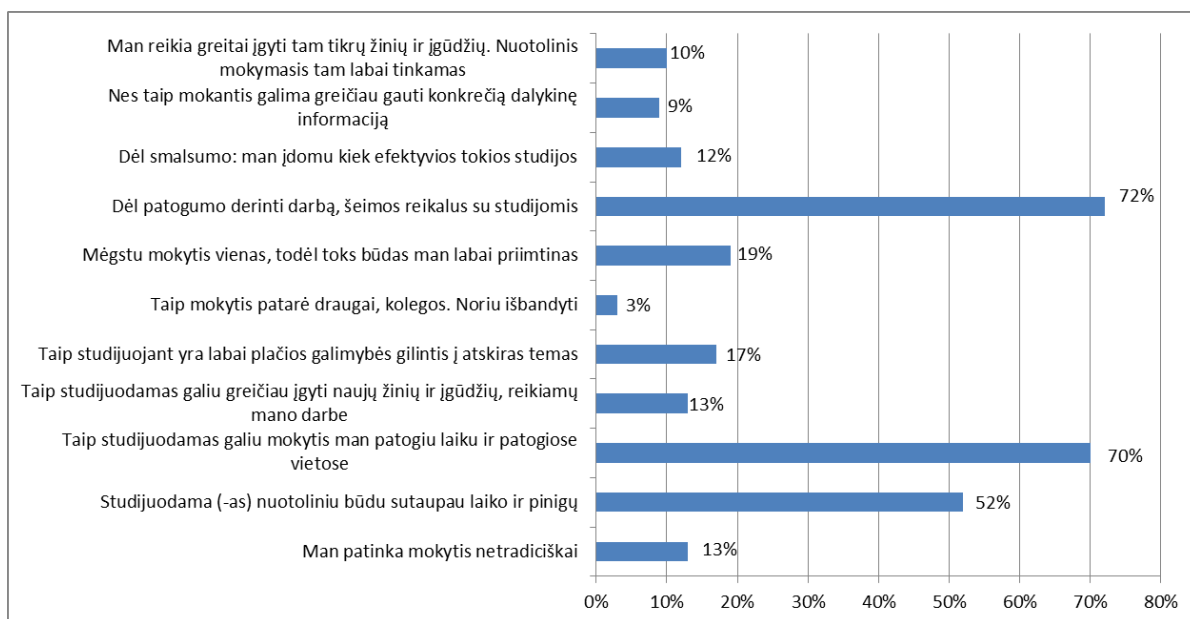
Palyginus studentų norą studijuoti pasirinktą studijų programą nuotoliniu būdu pagal skirtingas studijų formas, galima pastebėti, jog labiau nuotoliniu būdu studijuoti pageidauja iššęstinių studijų studentai (62,9 proc.), tuo tarpu tokių norą išreiškė tik 37,1 proc. nuolatinės studijų studentai (9 pav.).

9 pav. Respondentų atsakymų, ar jie pageidautų, kad studijų programa, kurią studijuoja, būtų vykdoma nuotoliniu būdu, pasiskirstymas pagal studijų formą

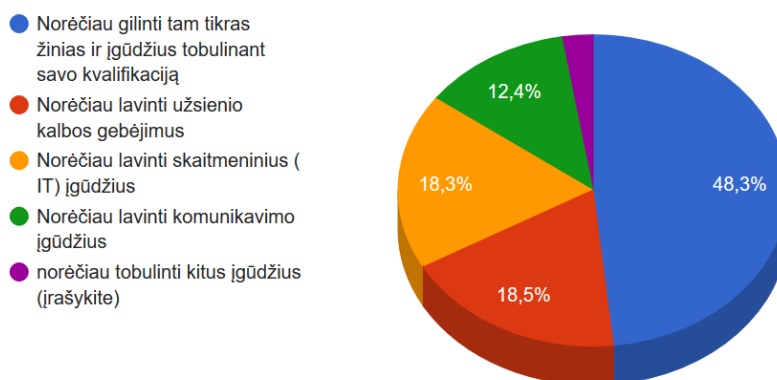
Respondentų buvo klausta, kodėl jie rinkosi ar rinktųsi nuotolines studijas. Daugiausiai kartojosi trys priežastys: nuotolinės studijos leidžia derinti darbą, šeimą ir studijas; galima mokytis patogiu laiku ir patogioje vietoje; padeda sutaupyti laiko ir pinigų (10 pav.). Taip pat buvo

paminėtos ir kitos priežastys tokios, kad mėgsta mokytis vieni, studijuojant tokiu būdu galima labiau įsigilinti į atskiras temas, galima greičiau įgyti reikiamų žinių ir įgūdžių darbui.

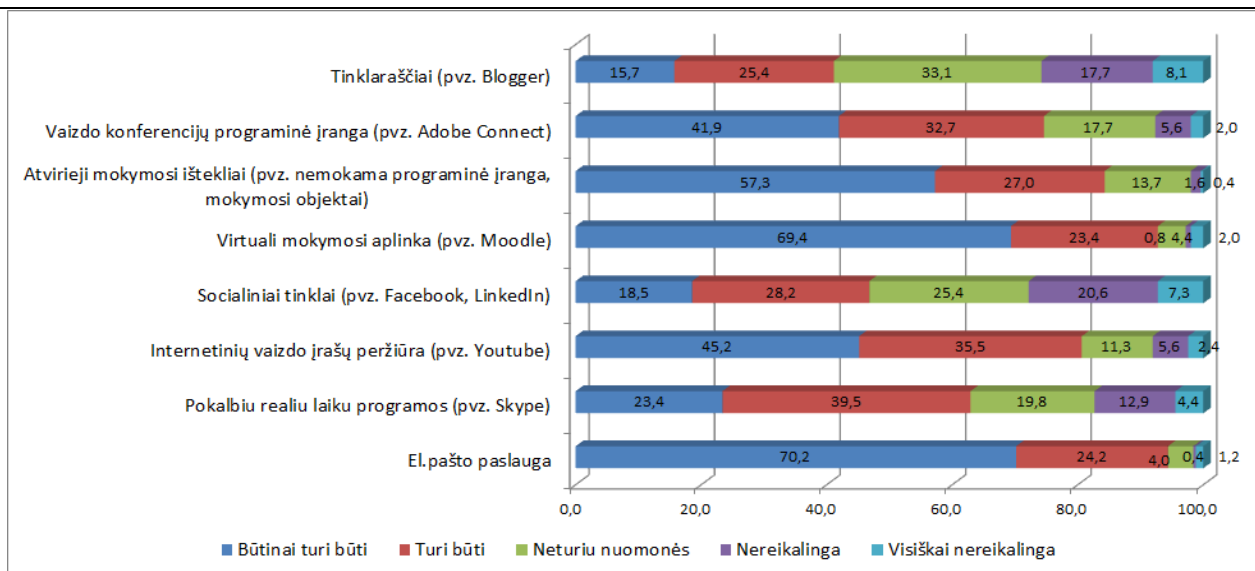
10 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas dėl studijų pasirinkimo nuotoliniu būdu

Apie pusę respondentų (48,3 proc.) nuotoliniu būdu norėtų gilinti tam tikras specialybės žinias ir įgūdžius, panašus atsakymų pasiskirstymas buvo dėl užsienio kalbų ir IT įgūdžių lavinimo (11 pav.).

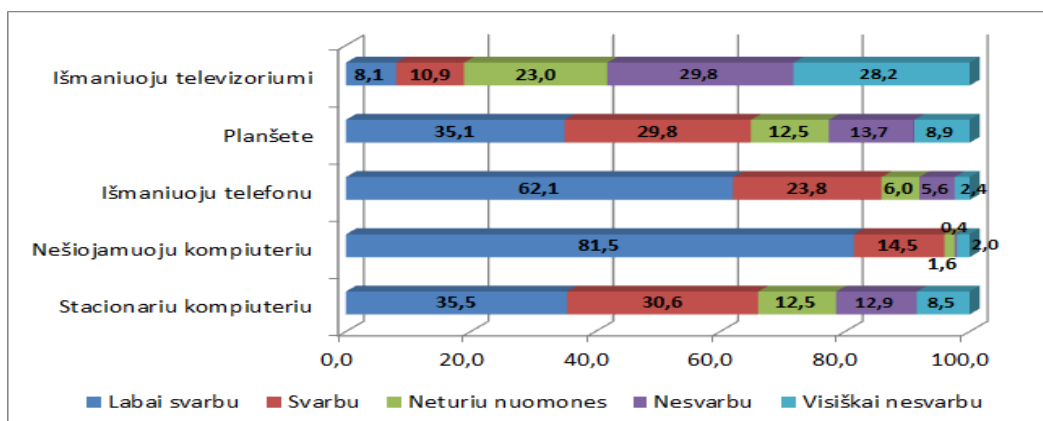
11 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas dėl žinių ir įgūdžių, kurias norėtų įgyti studijuodami nuotoliniu būdu

E. studijose naudojamos technologijos, mokymosi veiklos. E. studijose šiuo metu aukštosios mokyklos daugiausiai naudoja virtualią mokymosi aplinką, vaizdo konferencijų programinę įrangą, taip pat dažnai naudojami atvirieji mokymosi ištekliai, internetinių vaizdo įrašų peržiūra, el. pašto paslauga. Be to, kiekvienas dėstytojas praturtina savo paskaitas jam ir nutolusiems studentams tinkama technologija. Studentų buvo klausta, kurios technologijos, jų nuomone, turėtų būti naudojamos e. studijose arba nuotoliniuose mokymuose. Dauguma apklaustųjų kaip svarbiausia išskyrė el. pašto paslaugą, virtualią mokymosi aplinką, atvirosius mokymosi išteklius, internetinių vaizdo įrašų bei vaizdo konferencijų programinę įrangą (12 pav.). Taip pat buvo paminėti pokalbiai realiu laiku, socialiniai tinklai, tinklaraščiai. Palyginus koordinatorių ir studentų rezultatus, galima teigti, kad šiuo atžvilgiu aukštosios mokyklos atliepia studentų poreikį.

12 pav. Studentų atsakymų pasiskirstymas dėl technologijų, kurios turėtų būti naudojamos e. studijose arba nuotoliniuose mokymuose, procentais

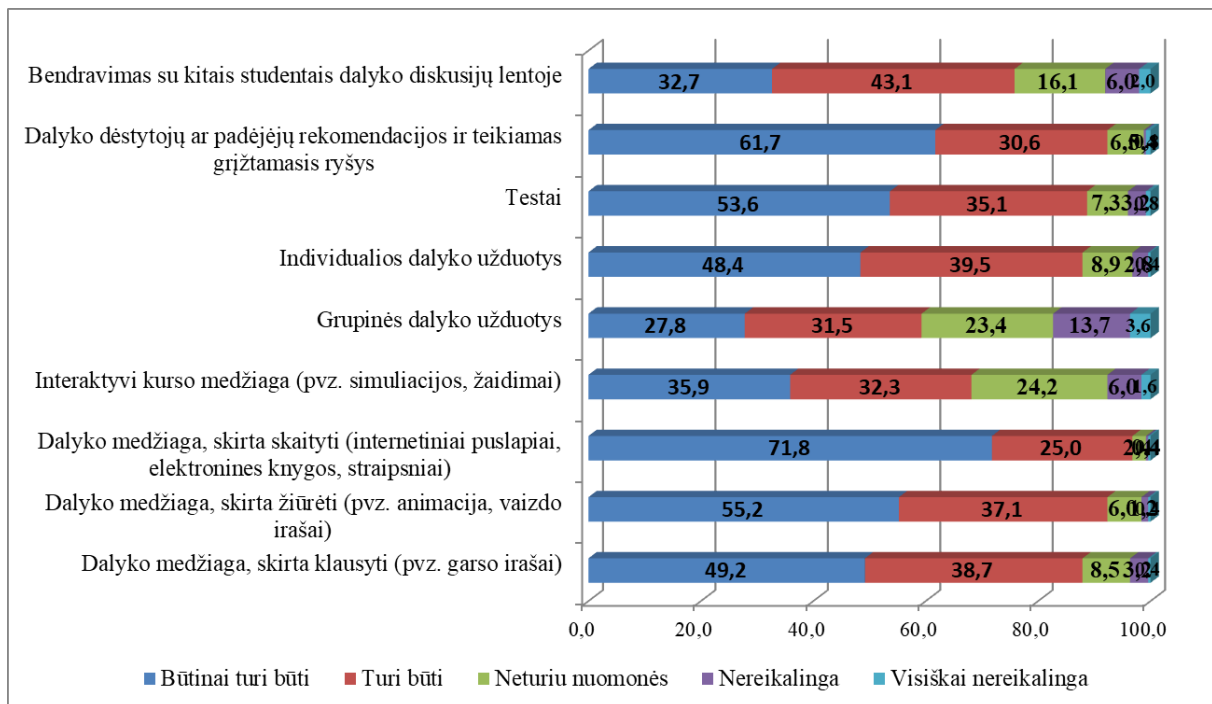
Dauguma apklaustųjų studentų nuotolinio mokymosi turinį norėtų pasiekti nešiojamaisiais kompiuteriais bei išmaniaisiais telefonais, panaši dalis planšetėmis bei stacionariais kompiuteriais (13 pav.).

13 pav. Studentų atsakymų dėl įrenginių naudojimo, kurie būtų svarbūs norint pasiekti nuotolinio mokymosi turinį, pasiskirstymas (proc.)

Studentų taip pat buvo klausta, kurios iš mokymosi veiklų turėtų būti naudojamos e. studijose arba nuotoliniuose mokymuose. Visos apklausos anketoje išvardintos veiklos buvo paminėtos (14 pav.). Kaip būtiniausios, išskirtos šios: dalyko medžiaga skirta skaityti, žiūrėti bei klausyti, taip pat dėstytojų rekomendacijos, teikiamas grįžtamasis ryšys, bendravimas su kitais studentais diskusijų lentoje, individualios dalyko užduotys ir testai. Mažiau akcentuotos grupinės dalyko užduotys bei interaktyvi kurso medžiaga.

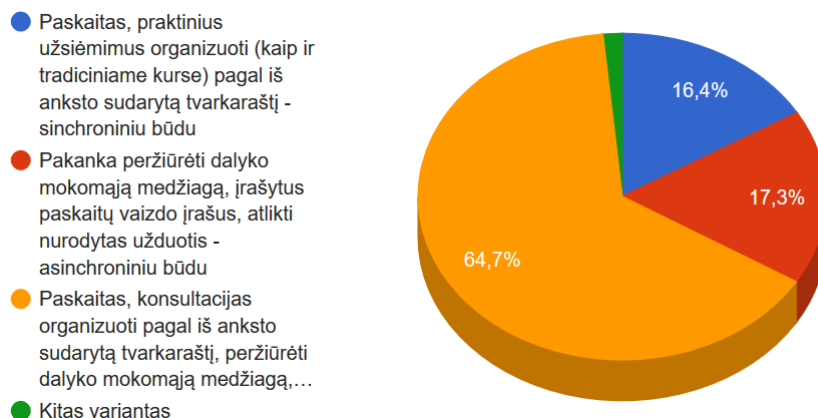

14 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas apie mokymosi veiklas, kurios turėtų būti naudojamos e. studijose arba nuotoliniuose mokymuose (proc.)

Apibendrinat šiuo metu e. studijose naudojamas mokymosi veiklas ir studentų pageidaujamas mokymosi veiklas, galima teigti, jog aukštųjų mokyklų praktika ir siūlomos e. paslaugos nuosekliai dera su studentų poreikiais studijuoti ar mokytis nuotoliniu būdu.

E. studijų proceso organizavimas. Studijų proceso organizavimui aukštosiose mokyklose naudojamos įvairios technologijos (el. pašto paslauga, virtuali mokymosi aplinka, vaizdo konferencijų programinė įranga), o specialios nuotolinėms studijoms skirtos sistemos, integruojančios įvairias paslaugas (žinučių rašymą, mokomosios medžiagos pateikimą ir bendravimą realiu laiku), kol kas nenaudojamos. Tyrimas parodė, kad organizuojant studijų procesą, vyrauja šios veiklos: paskaitos, konsultacijos, vykdomos pagal iš anksto sudarytą tvarkaraštį, peržiūrima dalyko mokomoji medžiaga, paskaitų vaizdo įrašai, atliekamos nurodytos užduotys – derinamas sinchroninis ir asinchroninis būdai.

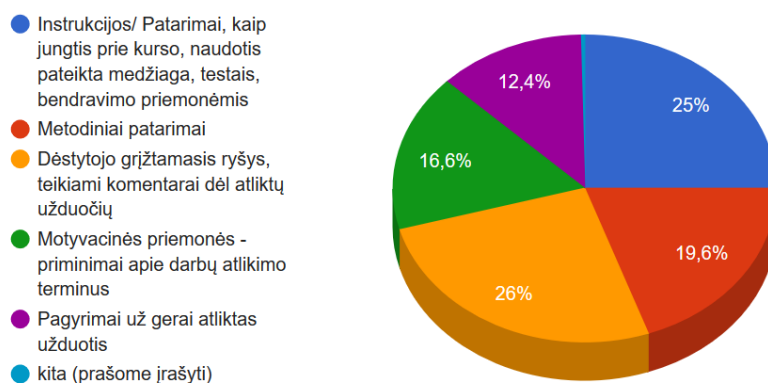
Respondentų buvo klausta, kaip geriausiai organizuoti nuotolines studijas. Didžiausia apklaustųjų studentų dalis (64,7 proc.) įvardijo, kad geriausia paskaitas ir konsultacijas organizuoti pagal iš anksto sudarytą tvarkaraštį – derinant sinchroninį ir asinchroninius būdus, suteikiant galimybę konsultuotis bei peržiūrėti paskaitų vaizdo įrašus. Nedidelė apklaustųjų dalis (17,3 proc.) mano, kad pakanka peržiūrėti dalyko mokomąją medžiagą, paskaitų įrašus, atlikti nurodytas užduotis asinchroniniu būdu, kita dalis (16,4 proc.) mano, kad paskaitas ir praktinius užsiėmimus reikia organizuoti pagal iš anksto sudarytą tvarkaraštį – realiu laiku, kaip ir tradiciniame kurse (15 pav.).

15 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas dėl e. studijų organizavimo

Atsižvelgiant į aukščiau aptartą studentų nuomonę galima daryti išvadą, kad svarbu derinti skirtingas e. mokymosi veiklas, kad besimokantieji galėtų pasirinkti ir studijuoti jiems priimtinu mokymosi būdu.

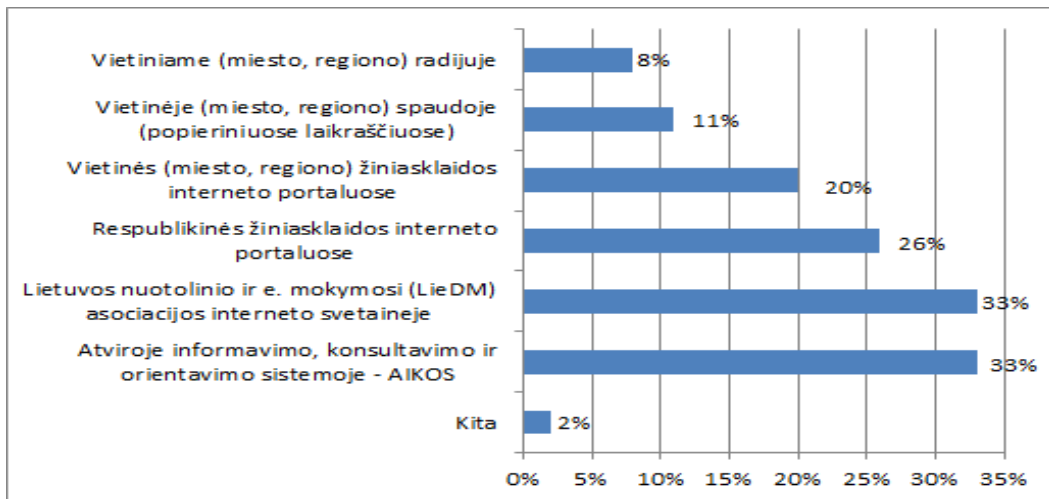
Studijuojant nuotoliniu būdu yra reikalingas palaikymas, konsultacijos, metodiniai patarimai, motyvacinės priemonės, tą galima matyti ir iš koordinatorių atsakymų. Studentų taip pat buvo klausta, kokia parama studijuojant nuotoliniu būdu yra teikiama ir kokia jiems yra reikalinga. Respondentų (studentų) atsakymai pagal pateiktus variantus pasiskirstė panašiai (16 pav.), jie nurodė, kad reikalingi patarimai dėl kurso medžiagos naudojimosi, bendravimo priemonių bei dėstytojų grįžtamojo ryšio, teikiant komentarus dėl atliktų užduočių. Taip pat studentams reikalingi metodiniai patarimai, motyvacinės priemonės, pagyrimai už atliktas užduotis, papildomai buvo paminėta, jog reikalingi teisingi atsakymai blogai atliktas užduotis.

16 pav. Respondentų atsakymų pasiskirstymas dėl teikiamos paramos studijuojant nuotoliniu būdu

Dažnai aukštosiose mokyklose nuotolinis mokymasis siūlomas kaip studijų metodas, ir tai iš vienos pusės palengvina medžiagos ar studijų prieinamumą, tačiau reikalauja didesnės studento atsakomybės studijuoti. Pasak respondentų, šios atsakomybės studentai neretai stokoja. Taip pat buvo nurodyta, jog studentams sunku susimokėti už studijas, būna didelis krūvis, nesuderina studijų ir darbo ar šeimyninių įsipareigojimų.

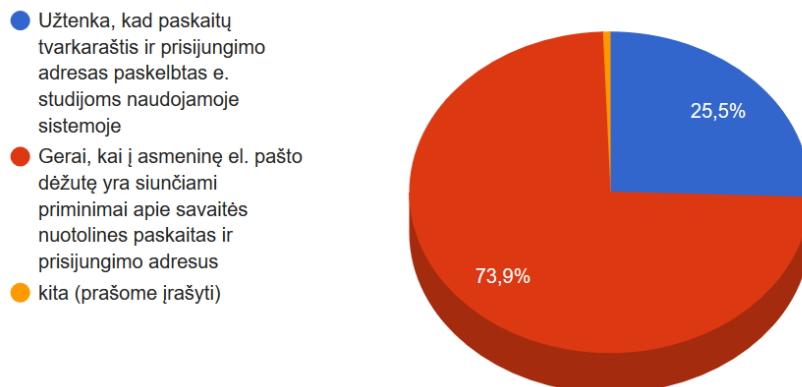
Apie e. studijas ir nuotolinius mokymus šiuo metu yra skelbiama aukštųjų mokyklų interneto svetainėse, Lietuvos nuotolinio ir e. mokymosi (LieDM) asociacijos svetainėje bei atskiruose nuotolinėms programoms skirtuose portaluose. Apie nuotoliniu būdu organizuojamas studijas bei kursus, trečdalis respondentų mano (17 pav.), kad būtų tikslinga skelbti AIKOS sistemoje, nuotolinio ir e. mokymosi (LieDM) asociacijos internetinėje svetainėje, respublikinės ir vietinės žiniasklaidos interneto portaluose. Taip pat buvo paminėta, jog apie nuotolinius mokymus skelbiamą informaciją pageidautina matyti socialiniuose tinkluose, vietinėse bibliotekose, aukštųjų mokyklų paskyrose socialiniuose tinkluose.

17 pav. Respondentų atsakymų apie informacijos skelbimą dėl nuotoliniu būdu organizuojamų studijų, atskirų mokymosi kursų pasiskirstymas

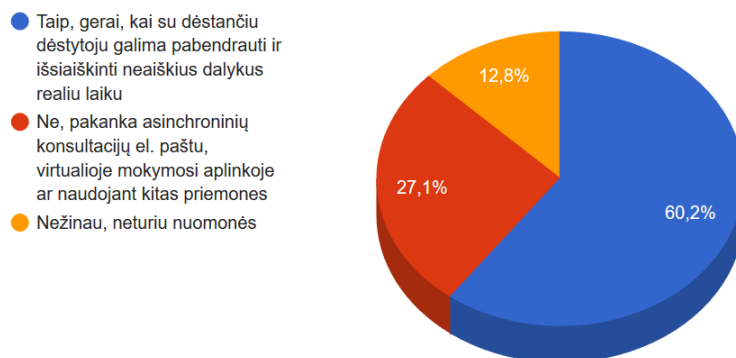
Galima pastebėti, kad šiuo metu informacijos apie e. studijas ir nuotolinius mokymus sklaida yra nepakankama, papildomai šią informaciją reikėtų skelbti AIKOS sistemoje, respublikinės ir vietinės žiniasklaidos interneto portaluose.

Apie nuotolines paskaitas, daugumos respondentų nuomone (73,9 proc.), informacija turėtų būti atsiunčiama el. paštu, primenant apie savaitės paskaitas bei prisijungimo adresus, penktadalis mano, kad užtenka paskelbti nuotolinių paskaitų tvarkaraštį e. studijoms naudojamose sistemoje (18 pav.).

18 pav. Studentų atsakymų dėl informacijos pateikimo būdo apie nuotolines paskaitas pasiskirstymas

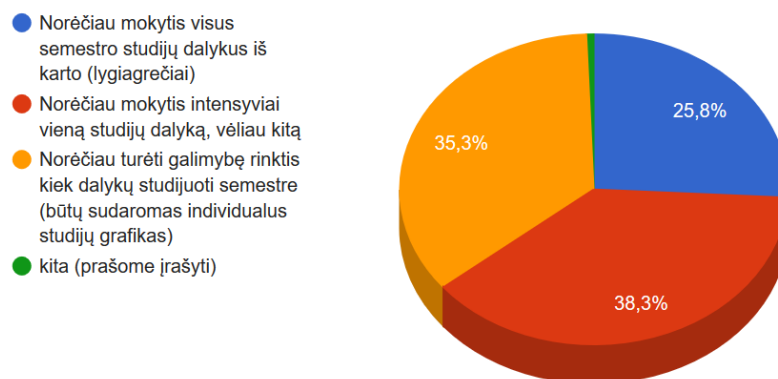
Daugiau kaip pusė studentų (60,2 proc.) įvardijo, kad norėtų pabendrauti ir išsiaiškinti neaiškius dalykus realiu laiku su dalyko dėstytoju, dalis atsakiusiųjų (27,1 proc.) teigė, kad pakanka asinchroninių konsultacijų el. paštu, virtualioje mokymosi aplinkoje bei naudojant kitas priemones (19 pav.).

19 pav. Respondentų atsakymų dėl realių (synchroninių) nuotolinių konsultacijų reikalingumo pasiskirstymas

Skirtingose aukštosiose mokyklose semestro studijų dalykus nuotolinių studijų studentai studijuoja įvairiai – vienur visi semestro dalykai studijuojami lygiagrečiai, kitur – intensyviai vyksta vieno studijų dalyko (modulio) studijos, po to – kito.

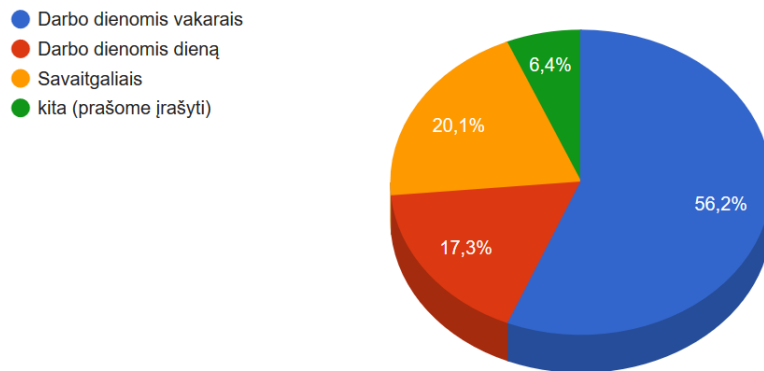
Aukštųjų mokyklų studentų buvo klausta, kaip jie norėtų studijuoti semestro dalykus. Dauguma studentų (38,3 proc.) norėtų mokytis intensyviai vieną studijų dalyką, o vėliau kitą, trečdalis norėtų turėti galimybę rinktis, kiek dalykų studijuoti semestre, o ketvirtadalis norėtų mokytis visus dalykus iš karto (20 pav.).

20 pav. Respondentų atsakymų, kaip geriausia būtų studijuoti semestro dalykus, pasiskirstymas

Dažniausiai nuotolinės paskaitos vyksta darbo dienomis vakarais, tačiau rengiant tvarkaraštį yra vykdoma studentų ir dėstytojų apklausa dėl galimo dalyvavimo nuotolinėse paskaitose ir esant galimybei, paskaitos derinamos darbo dienomis bei šeštadieniais, kitur paskaitų laikas priklauso nuo programos studentų. Jei studijuoja dirbantys ir emigrantai, paskaitos pradedamos ne anksčiau 18 val., jei magistrantai – ne anksčiau 16 val., jei užsieniečiai – vyksta ir dienos metu, iš anksto suderinus laiką.

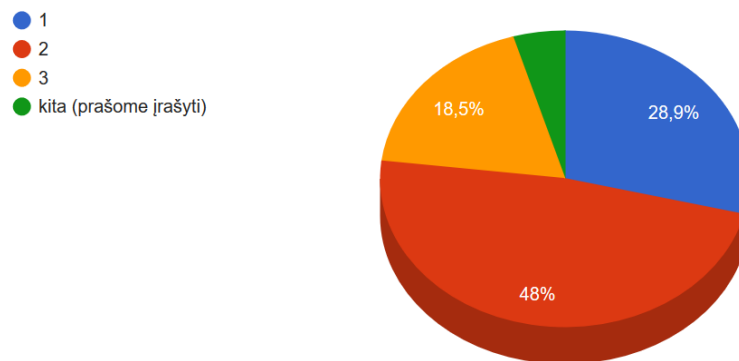
Studentų buvo klausta, kuriuo metu jiems patogiausia jungtis į nuotolines paskaitas (21 pav.). Daugiau negu pusė apklaustų studentų (56,2 proc.) teigė, kad patogiausia į nuotolines paskaitas jungtis darbo dienomis vakarais, penktadaliui - patogiausia yra savaitgaliais, mažesnei daliai (17,3 proc.) – darbo dienomis vakarais. Atsakymų variante *kita* respondentai nurodė, kad jiems būtų patogų jungtis prie paskaitų darbo dienomis vakarais ir savaitgaliais, kitas variantas – bet kuriuo paros metu, jeigu žinotų prieš keletą dienų, galėtų suderinti ir dieną, ir vakarą.

21 pav. Studentų atsakymų, kuriuo metu būtų patogiausia jungtis į nuotolines paskaitas, pasiskirstymas

Analizuojant studentų atsakymus ir aukštųjų mokyklų patirtį, galima pastebėti, jog organizuojant nuotolines studijas paskaitų laiką būtina lanksčiai derinti tiek prie studentų poreikių, tiek prie dėstytojų galimybių.

Respondentų buvo klausta, keliose realiose nuotolinėse paskaitose galėtų dalyvauti vieną dieną (22 pav.). Beveik pusė (48 proc.) apklaustųjų nurodė, kad galėtų dalyvauti 2 nuotolinėse paskaitose vieną dieną, mažesnė dalis (28,9 proc.) – 1 paskaitoje, nedidelė dalis (18,5 proc.) – 3 paskaitose. Atsakymų variante *kita* respondentai nurodė, kad jiems būtų tinkama per savaitę 1-2, 3-5 nuotolinės paskaitos arba priklausomai nuo dalyko specifikos.

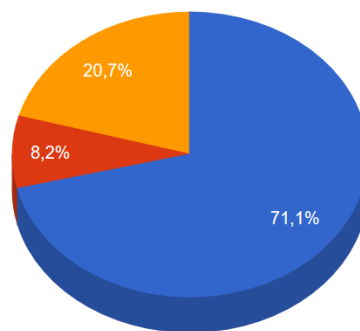

22 pav. Respondentų atsakymų, keliose realiose nuotolinėse paskaitose galėtų dalyvauti vieną dieną, pasiskirstymas

E. studijų vertinimas, nauda ir sunkumai. Kaip paaiškėjo ir tyrimo rezultatų, e. studijų metu, kiekvieno dalyko studijose yra numatyta atsiskaitymo forma ir dėstytojas pirmosios paskaitos ar konsultacijos metu ją nurodo studentams. Tai gali būti egzaminas arba studento projektinis darbas, laikomas kolokviumas ir egzaminas, rašomas, kuriamas baigiamasis dalyko darbas ar projektas. Kai kurios aukštosios mokyklos pilnai nuotoliniu būdu teikia tik kursus visuomenei. Tokiais atvejais besimokantieji atlieka numatytas užduotis, kurias teigiamai įvertinus išduodami baigimo kurso pažymėjimai.

Anketoje buvo pateiktas klausimas, ar respondentų nuomone, vertinant nuotoliniu būdu pasiektus rezultatus galima juos įvertinti objektyviai. Didžioji dalis respondentų (71,1 proc.) atsakė, kad nuotoliniu būdu pasiekti rezultatai gali būti įvertinti objektyviai. Tik nedidelė dalis (8,2 proc.) tyrimo dalyvių teigė, kad objektyvumą užtikrinti sudėtinga (23 pav.).

● Taip
● Ne
● Nežinau

23 pav. Respondentų nuomonės, kad mokantis nuotoliniu būdu pasiekti studijų rezultatai gali būti įvertinti objektyviai, pasiskirstymas

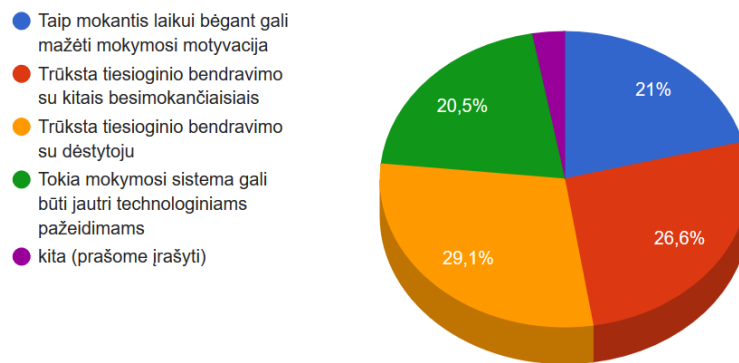
Apklausoje metu studentams buvo pateiktas atviras klausimas, ko jie tikisi iš e. studijų arba nuotolinio mokymosi kursų. Apibendrinti respondentų atsakymai pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. Studentų lūkesčiai nuotoliniam mokymuisi

Lūkesčiai	Charakteristika
Derinti darbą ir gyvenimą	<ul style="list-style-type: none"> • Didesnių galimybių plėsti savo žinias, būnant sau patogioje ir mokymui komfortiškoje vietoje; • Suderinti studijavimą su darbu bei laiką su vaikais ir sutaupyti laiko ir pinigų; • Pasirinkti sau tinkamą mokymosi greitį.
Lankstumo, informacijos prieinamumo	<ul style="list-style-type: none"> • Norėčiau turėti galimybę rinktis, kiek dalykų studijuoti semestre (būtų sudaromas individualus studijų grafikas).
Aukštos kokybės studijų	<ul style="list-style-type: none"> • Kokybės, grįžtamojo ryšio, galimybės derinti veiklas; • Kitokios kokybės mokslų, kurie leistų pačiam planuoti ir skirti laiką konkrečioms sritims.
Bendravimo su dėstytojais	<ul style="list-style-type: none"> • Gauti tiek žinių ir informacijos, kiek jos gauna studentai, dalyvaujantys paskaitose; • Kontakto su dėstytojais, kada negaliu atvykti į paskaitas.
Pritaikyto studijų turinio	<ul style="list-style-type: none"> • Daug aiškios informacijos, garso įrašų; • Greitesnio pasiekiamumo, galimybės derinti darbą su studijomis, taip panaudojant įgytas žinias praktikoje, mažesnių laiko kaštų Susistemintos informacijos, praktinių užduočių, konsultacijų ir grįžtamojo ryšio.

Studentai išvelgia teigiamus dalykus, tokius, kaip galimybes derinant darbą ir šeimyninį gyvenimą, baigti studijas; sutaupyti laiko, ramiai savarankiškai išmokti, galimybės studijuoti neatsižvelgiant į geografinius atstumus, platesnio siūlomų specialybių pasirinkimo. Jie tikisi kokybiškos ir tinkamos studijų medžiagos, atitinkančios studijų dalykus. Tačiau dalis studentų taip pat paminėjo ir neigiamus nuotolinio mokymosi aspektus bei patirtį - blogą komunikaciją, dėstytojų nepasirengimą, informacijos trūkumą ir kt.

Respondentų taip pat buvo prašyta įvardinti e. studijų mokymosi grėsmes (24 pav.).

24 pav. Respondentų nuomonės apie e. studijų arba nuotolinio mokymosi grėsmes pasiskirstymas

Respondentų įvardinti neigiami dalykai, kad trūksta tiesioginio bendravimo su dėstytoju ir kitais besimokančiais, mokantis nuotoliniu būdu laikui bėgant gali mažėti motyvacija, mokymosi sistema gali būti jautri technologiniams pažeidimams. Atsakymų variante *kita* respondantai nurodė, kad gali kaip ir įprastinėse studijose atsirasti nesažiningų studentų, kurie mokosi „ne savo galva“, gali būti ne visada užtikrinamas sklandus prisijungimas prie nuotolinių paskaitų. Kai kurie respondantai nematė jokių grėsmių.

Išvados

1. Tyrimas parodė, jog E. studijos tampa ypač svarbios siekiant padėti didesnei visuomenės daliai patobulinti savo įgūdžius, įgyti išsilavinimą, profesinę kvalifikaciją, atitinkančią šiuolaikinę technologijų, kultūros bei asmeninių gebėjimų lygį ir sudaryti sąlygas mokytis visą gyvenimą. Dauguma studentų turi poreikį e. studijoms ir ateityje šis poreikis augs.
2. Studentai, turintys poreikį e. studijoms jas renkasi vedini tokių motyvų, kaip darbo, šeimos ir studijų derinimas, galimybė mokytis patogiu laiku ir patogioje vietoje, galimybė sutaupyti laiko ir finansinių išteklių. Daliai dirbančių asmenų, norinčių kelti kvalifikaciją, gyvenančių užsienyje ir ribojamų finansinių galimybių ir/ arba dėl kitų priežasčių, e. studijos svarbios dėl tokio motyvo, kaip galimybė patobulinti savo įgūdžius arba įgyti išsilavinimą.
3. Studentai nuotolinio mokymosi turinį norėtų pasiekti įvairiomis priemonėmis: nešiojamaisiais kompiuteriais bei išmaniaisiais telefonais, planšetėmis bei stacionariais kompiuteriais. Jie pageidauja, kad studijų dalyko turinys būtų pritaikytas skaityti, žiūrėti bei klausyti, kad būtų teikiamas grįžtamasis ryšys, kad galima būtų bendrauti su kitais studentais, atlikti individualias ir grupines dalyko užduotis ir testus. Jiems svarbu derinti skirtingas veiklas, studijuoti priimtinu būdu.
4. Studentų įvardinamos e. studijų mokymosi grėsmės - tiesioginio bendravimo su dėstytoju ir kitais besimokančiais trūkumas, motyvacijos mokytis nuotoliniu būdu svarba (savidisciplina, gebėjimas planuoti laiką), technologijų pažeidžiamumas, dėstytojų nepakankamas pasirengimas dirbti su nuotoliniais studentais.
5. Aukštosiose mokyklose e. studijos vystomos pakankamai nuosekliai - patvirtinti reglamentuojantys šio tipo studijas dokumentai, yra techninės galimybės vykdyti mokymus, vyksta nuotolinių kursų akreditavimas, yra paskirti šias studijas koordinuojantys asmenys. Aukštosiose mokyklose dažniausiai yra siūloma nuotoliniu būdu studijuoti atskirus studijų programų dalykus arba modulius, taip pat - kvalifikacijos tobulinimo kursus suaugusiems.

Naudotos literatūros ir šaltinių sąrašas

1. Bates, A.W. (Tony). (2014). *Teaching in a Digital Age*. Retrieved from: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/81627>.

2. Bauman, Z. (2002). *Globalizacija: Pasekmės žmogui*, Vilnius: Strofa, 2002.
3. Castells, M. *Tinklaveikos visuomenės raida*, UAB „Poligrafija ir informatika“, 2005, 536 p.
4. Hoadley, U. (2012). *Curriculum: Organising knowledge for the classroom (3rd ed.)*. Cape Town: OUP/Saide.
5. Kovanovic, V., Joksimovic, S., Poquet, O., Hennis, Th., Cukic, I., de Vries, P., Hatala, M., Dawson, Sh., Siemens, G., & Gasevic, D. (2018). Exploring communities of inquiry in Massive Open Online Courses. *Computers & Education*, 119, 44-58.
6. St Clair, R., Winer, L., Finkelstein, A., Fuentes-Steeves, A., Wald, S. (2015). Big Hat And No Cattle? The Implications of MOOCs For The Adult Learning Landscape. *Canadian Journal For The Study Of Adult Education*, 27(3), 65-82.

STUDENTS' NEEDS FOR E-STUDIES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF LITHUANIA

Jūratė Urbonienė, Vitalija Bartuševičienė, Rūta Puidokaitė - Savickienė

Utena University of Applied Sciences, Faculty of Business and Technology

Maironio str. 18, Utena

Summary

Rapid technological development and penetration into diverse areas of life, increasing emigration rates and mobility of people, continuous need for qualification improvement to meet the demands of the digital age labour market, requires the search for unusual ways of teaching and learning, which allow the necessary competencies to be acquired conveniently, at the right place and at the right time, as quickly and qualitatively as possible. Lithuania is one of leading in terms of accessibility and quality of Internet in the world, but content of service is minimal on the Internet, especially for education. It is not clear whether higher education institutions of Lithuania meet the students' need for distance learning and how distance learning should be improved.

The object of the article is students' needs for e-studies in higher education institutions.

The aim of the article is to present results of research of students' needs for e-studies in higher education institutions of Lithuania.

In research context e-studies - a formal studies, which are organized remotely using information communication technologies (ICT). During the research questionnaire survey was conducted in electronic way, the respondents were 1015 students of Lithuanian higher education institutions.

The main findings of the research showed that e-studies is becoming particularly important to help a person improve his/ her skills, gain education, professional qualifications, match modern technology, culture and personal skills, and create conditions for lifelong learning to meet the needs of cognition, to develop the new competencies needed for his/ her professional career and life meaningfulness. Students choose a distance or mixed form of study for the following mentioned reasons: allows to combine work, family and studies, to learn at a convenient time and in a convenient place, to save time and money. The main students' needs for e-studies are: the possibility to achieve the study content using different equipment such as laptops, smart phones, tablets and personal computers; application of study content for reading, watching and listening; systematic feedback; possibility to communicate with other students; to perform individual and group subject tasks and tests; possibility to combine the different activities; to study at a reasonable time.

Despite the many benefits of e-studies, students identify such threats as a lack of direct communication with the teacher and other learners, the importance of motivation through distance learning, the vulnerability of technology and the inadequate readiness of teachers to provide such studies. Distance learning requires the following characteristics of learners, such as motivation, self-discipline and ability to plan the time.

Keywords: e-studies, e-learning.